

Češi a Slováci v Iráku

Text: Martin KOLLER
Foto: archiv autora, příslušníků pyrotechnické skupiny, SOG a CIMIC

Vojáci československé a později české armády působili v Iráku několik let, prokázali tam svoji odvahu i schopnost pružně reagovat na nestandardní problémy.

Spolupráce naší republiky s Irákem je poměrně starého data. Československé firmy tam dodávaly zbraně a technologické celky jak po první, tak po druhé světové válce. Zásadní politické změny na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století přivedly do tamní oblasti i naše vojáky.

Plukovník Mojmír Mrva (vlevo) a plukovník Přemysl Škácha (vpravo) s britskými kolegy

SPOLEČNÉ MISE

V regionu působila od září 1990 do května 1991 česko-slovenská protichemická jednotka vedená plk. Jánem Való. Vojáci se zúčastnili

operace Pouštní bouře, avšak do Iráku nevstoupili.

Od ukončení bojů realizovala OSN na základě rezolucí Rady bezpečnosti č. 706/1991 a 712/1991 na území Iráku

Sanitní vozidlo se vrací na základnu.

strážní misi UNGCI (United Nations Guards Contingent in Iraq) s cílem ochrany humanitárních pracovníků, Kurdů a šiitů. Vojenské a policejní síly působili v provinciích Dohuk, Erbil, Sulejmánia a Basra. Součástí UNGCI byly rovněž kontingenty z naší republiky.

CHEMICI

Islamistický teroristický útok 11. září 2001 v New Yorku vedl k další vojenské akci proti Iráku, kde probíhaly etnické čistky proti Kurdům a nábožensky podložený teror proti šiitům. Možnost zneužití iráckých chemických, případně biologických zbraní teroristy byla reálná. Právním podkladem pro vojenskou operaci, která proběhla od 20. března do 1. května 2003 se stala rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1441 z 8. 11. 2002. Výsledkem byla porážka irácké armády a svržení Saddáma Husajna.

První čeští vojáci dorazili do sousedního Kuvajtu na základě usnesení vlády č. 866, souhlasu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 137 a souhlasu Senátu Parlamentu ČR č. 477 už 18. března 2002.

Kontingent 243 mužů a osmi žen vedený plk. Josefem Proškem se skládal z velitelství, podpůrného prvků, zesílené deváté rotě chemické ochrany z Liberce a zdravotnického odřadu. Vojáci byli dislokováni na základně Camp Doha na severu Kuvajtu. Jejich hlavním úkolem byla ochrana kuvajtského obyvatelstva. V době nasazení tvořila naše jednotka údajně až 30 % kapacity spojeneckých sil z hlediska ochrany proti ZHN. Dvacátého ledna 2003 vystřídali velitele plukovník Dušan Lupuljev.

Už od září 2002 tvořil kontingent 4. odřad radiální, chemické a biologické

března 2003 byl počet českých vojáků zvýšen na 400 osob. Vrátilo se především 107 vojáků 9. rotě a proběhlo doplnění 69 vojáků ze Slovenska. Tím došlo k zformování 1. česko-slovenského praporu radiální, chemické a biologické ochrany. Jeho dva hlavní odřady působili v Kuvajtu City, zatímco zpětný odřad zůstal na základně. Vojáci prováděli průběžný průzkum a realizovali několik školení pro civilní obyvatelstvo, včetně jednoho pro početnou královskou rodinu. Ve prospěch kontingentu se výrazně angažovala tehdejší česká velvyslankyně v Kuvajtu Jana Hybášková. K útoku na Kuvajt nedošlo s výjimkou dopadu jedné irácké rakety do moře u nákupního centra známého jako Shark. Po ukončení

Školení iráckých policistů

Příslušníci CIMIC v irácké škole

ochrany z Týna nad Vltavou. V únoru 2003 došlo k jeho zesílení a úkoly plnil dále jako 1. prapor radiální, chemické a biologické ochrany. Počátkem

bojových operací v Iráku připravovala část praporu základnu pro 7. polní nemocnici v Basře. Většina z vojáků byla do 2. června přesunuta domů.

Česká cisterna s vodou pro Basru

Vojenští policisté zajišťovali rovněž ochranu reprezentantů států, zde tehdejšího náměstka ministra zahraničních věcí Alexandra Vondry při cestě přísečnou bouří do Bagdádu.

Pyrotechnici při společné akci s britskými kolegy

Seznamování příslušníků Vojenské policie s britskou výzbrojí

ZDRAVOTNÍCI A INSTRUKTOŘI

Od 18. května začala v Basře působit 7. polní nemocnice pod velením

plk. Mojmíra Mrvy, který musel plnit jak lékařské, tak diplomatické a velitelské povinnosti. Přitom mu vydatně pomáhal jeho zástupce mjr. Vladimír Lang. Kontingent tvořilo 153 zdravotníků,

79 vojenských policistů pod velením plk. Dušana Kolesy, 31 příslušníků humanitárního odřadu, třináctičlenná skupina CIMIC pod velením plk. Martina Krumníka permanentně bojující

s nedostatkem financí a tzv. národní podpůrný prvek v počtu 30 osob. Poměrně samostatnou nenápadnou skupinou byli pyrotechnici v čele s mjr. Bořkem Valíčkem. Reálně se jednalo spíše o základnu než výhradně o nemocnici.

Ze vzpomínek „cimikářů“ lze připomenout neuvěřitelné hygienické podmínky v iráckých školách. Po likvidaci systému vodovodů a stok za Saddámovu režimu se město Basra stalo závislým na dodávkách vody cisternami, což byl účinný prostředek k potlačování jakéhokoliv odporu. Kanalizace se nepodařilo zprovoznit dodnes.

Český kontingent spolupracoval především s Dočasnou koaliční správou, iráckými provinčními institucemi a bývalou iráckou vojenskou nemocnicí.

Příslušníci Vojenské policie školiли irácké kolegy, chránili zásobovací konvoje a vozidla mezi kuvaitským Abdaly a Basrou, hlídali v okolí Basry a úzce spolupracovali s příslušníky britské armády. Dále chránili reprezentanty naší republiky působící dočasně v Basře a Bagdádu a civilní specialisty. Ti dlouhodobě pobývali na základně. Jednalo se především o Jaroslava Reifa zabývajícího se vodo hospodářstvím a Františka Fuksu, specialistu v oboru výroby a distribuce elektriny, kteří odvedli obrovský kus práce a vzorně nás reprezentovali. Základnu navštěvovali rovněž pracovníci humanitární organizace Člověk v tísni. Opakovaně poskytla pomoc vojákům i civilistům slovenská konzulka v Kuvajtu Emira Khidayer. Slovenští vojáci působící v Hile několikrát navštívili základnu v Basře a zastupitelský úřad ČR v Kuvajtu.

Na přelomu září a října 2003 proběhla rotace. Velitelem kontingentu se stal plk. gšt. Přemysl Škacha. Řízení nemocnice převzal plk. Vojtěch Humlíček. Zdravotnický personál ošetřil 10 146 osob, z toho 1 034 příslušníků koaličních armád.

Ukustečnilo se 242 operací. Převážná část příslušníků kontingentu ukončila svoji misi v listopadu a do konce roku proběhlo zrušení základny a odsun do vlasti.

Většina stanů měla za dobu mise několik desítek průstřelů. Jen stan pro hosty vykazoval patnáct zásahů a další se nalézaly v podlážkách, nábytku a dokonce i botách. Nelze prokázat, které byly nepřátelské a které pouze výsledkem střelecké zábavy Iráčanů oslavujících volné dny nebo svatby. Zní to neuvěřitelně, ale nikdo nebyl raněn.

Z útoku lze připomenout dva obzvláště kuriózní. V prvním případě vrhl kdosi do čelního skla cisternové taty meloun. Ve druhém se do boty jednoho z důstojníků zakousl zuričivý varan.

Důvodem ukončení činnosti nemocnice bylo rostoucí nepřátelství ze strany iráckých (bývalých vojenských) lékařů, kteří se spojili s islamistickými extremisty vedenými Muktaadou Sadrem podporovaným z Iránu. Vadilo jim, že pacienti vyhledávali kvalitní neplacenou odbornou péči u nevěřících, čímž oni přicházeli o zisky i prestiž. O úrovni jejich vedení a přístupu k hygieně svědčí fakt, že na podlaže nemocnice byla vrstva prachu a splašky se vylévaly z okna. Výsledkem byla nenávisťná kampaň obviňující naše vojáky z urážky koránu, ukončená obléháním nemocnice davem z nechuďů, avšak nábožensky nejzapálenější čtvrtí. Na druhé straně lze připomenout demonstraci obyvatel obchodních čtvrtí za zachování nemocnice. Tito občané se vesměs vyznačovali nadprůměrným vzděláním a rozhledem.

Příslušníci Vojenské policie se po likvidaci základny přesunuli na britskou základnu Šajba (anglicky Shaibah) a pokračovali v plnění úkolů. Tam 80 příslušníků různých útvarů působilo nejprve pod velením plk. Jiřího Neubauera a následně plk. Milana Diviaka. Při ochraně základny na Šajbě se dostávali i pod palbu raket. Podle vzpomínek veteránů se jednou na poslední chvíli podařilo odvrátit útok, který měl být

proveden téměř 200 raketami. Působení v terénu se stalo bojovou činností a zároveň pomocí odříznutým stanicím irácké policie. Poslední jednotka tvořená především příslušníky 73. tankového praporu z Přáslavic byla přepravena domů 27. června 2008. Následně sloužila na základně v Taji skupina 14 instruktorů, kteří cvičili irácké tankisty. Jejich schopnost improvizace a znalost sovětské techniky vysoce oceňovali američtí velitelé. Misi naší republiky v Iráku ukončili v polovině prosince 2008.

Iráčtí policisté dovezení k zesílení obrany 7. polní nemocnice v listopadu 2003

HISTORICKÉ ZHODNOCENÍ A ANALÝZA

Vše, co se událo před sekundou, se stává historií. A každý vnímá nedávné zážitky jako současnost, kterou nelze zapomenout. Vzpomínky se však vytrácejí a pamětníci odcházejí. Dvacáté výročí první mise naší armády v Kuvajtu a Iráku je již realitou, přičemž nedávná minulost poskytuje cenné informace i poučení.

Naše účast v misích, a to nejen v Iráku, kupodivu není v dostupných informačních zdrojích v zaslouženém rozsahu dokumentována, natož prezentována. Mnohdy chybí i dostatek použitelných fotografií z historie posledních 20 let naší armády. To je smutné obzvláště ve srovnání s rozsáhlými archivy období 1918–1939 a 1945–1989.

Ve druhé polovině minulého roku se úkolu zachytit nedávnou, avšak rychle mizející minulost misí ujala Skupina historické služby Vojenského historického ústavu vedená plk. Eduardem Stehlíkem. S využitím amerických zkušeností programu Combat history se snaží zaplnit doposud bílá místa. Probíhají též přípravné práce na publikaci zachycující mise posledních dvaceti let. ■